

וה"ה די"ל כן כאן, ובפרט דגם הלשונות 'תלי תניא בדלא תניא' ו'איחלף לי' מצינו רק ע"י רב יוסף ורק במקומות הנ"ל. ואכמ"ל יותר [ועי' היטב בשו"ת הריב"ש סי' שעב].

'בית שער דיחיד שמיה בית שער...לא שמיה בית שער' - עי' משנ"כ בס"ד להלן דף פה ע"ב.

דף עו

'לאחד עירב עליו מבע"י ולאחד עירב עליו ביה"ש...שניהם קנו עירוב' - משמע דמהני עירוב שנעשה בין השמשות [ועי' להלן לגבי נאכל ביה"ש], ויש בזה שתי דעות בראשונים:

יש אומרים: איירי בעירובי תחומין, ואע"פ שהגמ' (שבת לד ע"א) הסיקה שאסור לערב עירובי תחומין בבין השמשות - זהו רק לכתחילה, אבל בדיעבד הוי עירוב (שיטת רש"י כפי שביארוה התוס' שבת שם, רמב"ם פ"ו מהל' עירובין הי"ג, מגיד משנה שם דכן עיקר. אמנם בכנה"ג הביא דרבנו ירוחם כתב דלרש"י דוקא עירובי תחומין ולא עירובי חצרות. וצ"ב).

יש אומרים: איירי בעירובי חצרות, וכמו שהגמ' (שבת שם) הסיקה שמותר לערב עירובי חצרות בבין השמשות אף לכתחילה, אבל עירובי תחומין אסור לערב בין השמשות וגם בדיעבד לא הוי עירוב, כיון דחמירי (רבנו חננאל שבת שם, תוס' כאן ושבת שם, רמב"ן שבת שם, תוס' רא"ש, רא"ש סי' כג ובשבת שם סי' כב בשם ר"ת, רשב"א, ריטב"א, ר"ן, מרדכי).

ולהלכה: השו"ע (סי' תטו סעי' ב) כתב: אין מערבין עירובי תחומין ביה"ש, ואם עירב - עירובו עירוב. עכ"ל. והמשיך (שם סעי' ג): אמרו לו שניים צא וערב עלינו וכו' שניהם קנו עירוב, ויש חולקים. עכ"ל. ולכאורה החולקים בסעי' ג [והם שיטת רוב הראשונים דלעיל] חולקים גם בסעי' ב, דהא לדידהו בעירובי תחומין שניתנו ביה"ש אינו עירוב אף בדיעבד. וכ"כ המשנ"ב (שם ס"ק י). ולפ"ז צ"ל דכוונת השו"ע היתה כשכתב בסעי' ג 'ויש חולקים' - דקאי על שני הסעיפים, גם על סעי' ב. ולכאורה דוחק קצת. ובאמת הלבוש (שם) כתב דטעם היש חולקים הוא משום דלא אמרינן תרי קולי דסתרן אהדדי. והעיר עליו המלבושי יו"ט (שם) דא"כ הו"ל להביא היש חולקים גם לגבי עירובי חצרות (בסי' שצג), וגם מפורש בראשונים דטעם החולקים משום חומרא דעירובי תחומין לא מהני אפי' בדיעבד ביה"ש, ולפ"ז חולקים גם בסעי' ב. ע"כ. והובא באליה זוטא (על הלבוש שם), אך הוא דידיה באליה רבה ביאר סברת הלבוש [ושכן כוונת השו"ע] דאין מחמירין אלא בצירוף שני הטעמים - חומרת עירוב תחומין, ותרתי דסתרי. אבל בעירובי חצרות מקילינן בכל גוונא, וגם בעירובי תחומין היכא דליכא תרתי דסתרי אלא רק עירב ביה"ש או נאכל ביה"ש - לא הביאו את המחמירים כי ס"ל דאין צד להתמיר. והמעדני יו"ט הפליג לדבר סרה על הלבוש, ובמה שפרשתי מיושב הכל. עכ"ד. אך רוב האחרונים כתבו בפשיטות דהיש חולקים קאי על שני הסעיפים (עי' מג"א, ומשנ"ב שם בשעה"צ אות יד).

ועכ"פ כתב המשנ"ב (שם ובביאור הלכה) דצ"ע ג למה סתם השו"ע להקל כדעת רש"י ורמב"ם ומגיד משנה, והביא רק ד"ש חולקים, אדרבה החולקים הם תשעה מן הראשונים, והיה לו לסתום כמותם ועליהם לכתוב ד"ש חולקים. וצ"ע לדינא. עכ"ד [ועי' היטב בלשונו סי' רסא ס"ק ח]. ובכנה"ח (שם ס"ק יז) כתב דאין להקל כי אם לצורך גדול (לשיטתיה בסי' יג ס"ק ז, ואכמ"ל). אמנם בשו"ע הגר"ז (סי' רסא סוסע"י ב) כתב דאם עבר ועירב ביה"ש עירובו עירוב (ומה שציינ' מ"א' לא מצאתי).

אמנם גם לשיטת רוב הראשונים דמחמירים, י"ל דאם הניח העירוב לפני סוף בין השמשות ממש - יש להקל (ביאור הלכה שם, כיון דלדעת רבי יוסי עדיין יום גמור הוא, דלדידיה ביה"ש הוא רק בסוף ביה"ש דרבי יהודה, ויש להקל לענין עירובי תחומין כרבי יוסי, כיון שכמוהו ודאי עיקר ההלכה, ורק לגבי חומרא דשבת החמירו כרבי יהודה).

'זה שעירב עליו מבע"י נאכל עירובו ביה"ש...קנו עירוב' - לרוב הראשונים (דלעיל) הסוברים דסוגיין איירי רק בעירובי חצרות, אבל בעירובי תחומין אם הונח בין השמשות לא מהני, נחלקו אם עכ"פ בהנח מבע"י ונאכל ביה"ש מהני. יש אומרים דלא מהני (תוס' שבת לד ע"א בשם הר"ש משאנץ), ויש אומרים דמהני (רשב"א, ריטב"א).

'עירב עליו מבע"י נאכל עירובו ביה"ש...עירב עליו ביה"ש נאכל עירובו משתחשך, שניהם קנו עירוב' - ודוקא בכהאי גוונא, אבל אם עירב עליו ביה"ש וגם נאכל ביה"ש - אינו עירוב, דכולי האי לא הקילו רבנן לשוויי ביה"ש

מקצתו מן היום ומקצתו מן הלילה (רא"ש שבת פ"ב סי' כב בשם רבנו יונה, והובא בב"י סוס"י שצג, וכ"פ בשו"ע שם סעי' ג). אך יש להקל אם נאכל בדיוק בסוף בין השמשות שלנו (ביאור הלכה שם, כיון דאז הוי בין השמשות דרבי יוסי, וממה נפשך שרי, דלרבי יהודה הוי נאכל בלילה, ולרבי יוסי הוי הונח ביום).

'נאכל עירובו ביה"ש...עירב עליו ביה"ש' - יש להסתפק אם הונח מבע"י ונאכל לפני סוף בין השמשות ממש, האם ג"כ יש להקל בזה (ביאור הלכה סי' תטו סעי' ג, כיון שעיקר ההלכה כרבי יוסי דביה"ש דידיה הוא בסוף ביה"ש דרבי יהודה, ולא פסקינן כרבי יהודה אלא לגבי שבת משום חומרא, וא"כ כאן איך נוכל להקל ג"כ ולהחשיב שנאכל בלילה עוד לפני שהתחיל ביה"ש דרבי יוסי), אבל זה פשוט דיש להקל אם הונח בסוף ביה"ש ונאכל אחרי סופו (ביאור הלכה שם, אע"פ דלרבי יהודה הונח בלילה, אבל עיקר ההלכה כרבי יוסי ולדידיה הונח ביה"ש ונאכל בלילה ממש, והוי כמש"כ הגמ' דמקלינן בספק).

'שניהם קנו עירוב' - דוקא בגלל שהם שני אנשים, לא נחשבת הקולא סותרת להדדי, אבל באיש אחד אין מקילין שני קולות דסתרי להדדי, כגון שעירב מבע"י עירובי תחומין לצד מזרח ונאכל ביה"ש - אע"פ דמקילינן ליה ללכת למזרח אמה על סמך עירובו, אבל יהיה אסור לו לצאת לצד מערב אפי' אמה אחת, ולא אמרינן דלענין לצאת למערב 2000 אמה נקל ונאמר דלא הוי עירובו למזרח, דא"כ סתרי אהדדי (מלוא הרועים שבת לד ע"א, כה"ח סי' שצג ס"ק יט). וגם בשני אנשים, אם עירבו שניהם עירובי תחומין לרוח אחת, אין אחד מהם יכול להוליך עמו פירות של השני, דהא ממה נפשך אם עירובו עירוב - אין עירוב חברו עירוב ואסור לו להוציא פירותיו דהוו כרגלי הבעלים, ואם אין עירובו עירוב - לא יכול לצאת כלל (הגהות רעק"א על השו"ע סי' שצג, כה"ח שם ס"ק טז).

פרק שביעי

'חלון שבין שתי חצירות...' - סיכום הסוגיא והמפרשים (עד המשנה הבאה, עו ע"ב).

בין שני בתים		בין שתי חצירות	
פחות מד' טפחים על ד' טפחים (ואפי' אם בסכום המרובע יש שיעור השהו לד"ט על ד"ט - אבל החלון עצמו ארוך או עגול שאין לרבע ד"ט, או שהחלון מסורג והחורים פחותים מגודל הני"ל)	ד' טפחים על ד' טפחים, בין מתחת י' טפחים ובין מעל, בין מהצד בין מלמעלה, בין יש סולם קבוע או ארעי ובין אין שום סולם חיי אדם: וכן הדין בפתח. גרי"ז ומשגיב ע"פ ר"ח: בפתח צריך גובה י' טפחים, ורק בחלון סגי בד"ט. נתיבות שבת ומגדים חדשים: צ"ע, דעכ"פ ליתכשר מדין חלון.	פחות מד' טפחים על ד' טפחים, או כל החלון מעל י' טפחים (ואפי' אם בסכום המרובע יש שיעור השהו לד"ט על ד"ט - אבל החלון עצמו ארוך או עגול שאין לרבע בתוכו מרובע שכל צלע ד"ט, או שהחלון מסורג והחורים פחותים מגודל הני"ל)	ד' טפחים על ד' טפחים ובגובה פחות מי' טפחים (אפי' מעט ממנו נכנס לתוך י' טפחים) חיי אדם: וה"ה בפתח. גרי"ז ומשגיב ע"פ ר"ח: בפתח צריך גובה י', ורק בחלון סגי בד"ט. נתיבות שבת ומגדים חדשים: צ"ע, דעכ"פ לתכשר מדין חלון.
מעריבין שניים ואין מעריבין אחד (דוקא כשלא עירבו הבתים שבחצר, אבל אם נשתתפו במבוי - נעשו כחצר אחת, ומותרים לטלטל מזל"ז אפי' לא היה רק חור קטן ביניהם [אחרונים דלא כהמג"א שסובר דשיתוף מהני רק לטלטל דרך מבוי ולא דרך חור שבניהם]).	רצו - מעריבין שניים, רצו - מעריבין אחד (דביתא כמאן דמליא דמי נוכ"פ כל הפוסקים, ודלא כבה"ג ע"י תוס' רבנו פרא). ומשמעות האחרונים דכל מקום מקורה אמרי' כמאן דמליא דמי, אבל גאון יעקב וחזו"א (צו כ) מסתפקים דאולי רק בבית המיוחד לדירה. וע"י במהדיר לרי"ח הע' 20-21). (ואז מותר לטלטל כלי הבית וכדו' ביניהם, ואפי' דרך פתחים וחורים קטנים שביניהם או ע"י גב הכותל מלמעלה, דשניהם כחד חשיבי).	מעריבין שניים ואין מעריבין אחד (דוקא כשלא נשתתפו החצרות במבוי, אבל אם נשתתפו במבוי - נעשו כחצר אחת, ומותרים לטלטל מזל"ז אפי' לא היה רק חור קטן ביניהם [אחרונים דלא כהמג"א שסובר דשיתוף מהני רק לטלטל דרך מבוי ולא דרך חור שבניהם]).	רצו - מעריבין שניים, רצו - מעריבין אחד (ואז מותר לטלטל כלי הבית וכדו' ביניהם, ואפי' דרך פתחים וחורים קטנים שביניהם או ע"י גב הכותל מלמעלה, דשניהם כחד חשיבי).

והנה, הפסול של חלון שאינו בגובה ד' טפחים, אע"פ שהוא רחב ד' טפחים - הוא משום דלא ראוי לתשמיש, ולכן אע"פ שמקצתו בתוך י' טפחים - אם אין בגובהו ד' טפחים - מערבין שניים ולא אחד, וגרע מנפרץ הכותל עד ד' אמות דמערבין שניים (משנה להלן ע"ב), ואע"פ שמעל החלון העומד מועט מהפרוץ, בכל זאת לא אמרינן 'אתי אורא דהאי גיסא ודהאי גיסא ומבטל ליה'. וכל זה דוקא אם החלון רחב פחות מ' אמות, שאז צריכים דין פתח הראוי לתשמיש, אבל רחב יותר מ' אמות - מתיר מדין פירצה, וסגי לערב אחד אע"פ שאין החלון גבוה ד"ט, כיון שנפרץ למטה מ' טפחים למקום האסור לו (חזו"א סי' צו [לב] ס"ק יט, וכתב דלאו דוקא חלון אחד רחב יותר מ' אמות, אלא אפי' כשיש הרבה חלונות במשך י' אמות ואין בין חלון לחלון כמלוא חלון. ועי' צפנת פענח [כלאים עמ' 89 ובהשמטות שם עמ' 3], שלום יהודה [פלצינסקי סי' עג], קובץ הערות ומראה מקומות [תשנ"ח] ובביאורים שם סי' א).

(ע"ב) 'כותל שבין שתי חצרות' - סיכום הסוגיא וגפ"ת בס"ד.

י' טפחים		גובה הכותל רוחבו
ד' טפחים	פחות מד' טפחים	הדיו
מערבין שניים ואין מערבין אחד.		
אלו עולין מכאן ואוכלין ואלו עולין מכאן ואוכלין, אבל אין מורידין למטה ואין מעלין למעלה. לר' שמעון: למטה = לבתים, למעלה = מהבתים, אבל מהחצרות מותר. דגגות חצרות וקרפפות רשות אחת הן. לרבנן: למטה = אפי' לחצרות, למעלה = אפי' מהחצרות. ואע"ג דעכ"פ חצרות רשות אחת הן, מ"מ משום דאסרי אהדדי.	רבי יוחנן אלו מעלין מכאן ואוכלין, ואלו מעלין מכאן ואוכלין, וה"ה מורדין. דמקום פטור הוא ובטל לכאן ולכאן. לר' שמעון: מעלין = מהבית, מורדין = מהבית (דמהחצר שרי אף ברחב ד"ט). לרבנן: מעלין = אפי' מהחצר, מורדין = אפי' מהחצר.	אור שתי רשויות שולטת בו, לא יזיז בו אפילו כמלוא נימה (דבטיל לגבי תרווייהו ואוסרין ב' החצירות זו על זו). וכיון דאיירי ברשויות דרבנן [דשניהם רה"ן] - עשו חיזוק לדבריהם ולא חשיב מקום פטור [וברה"י וכרמלית, שני תי בתוסי, ועי' במהדיר לר"ח הע' 30].

'לא יזיז בו אפילו מלוא נימה...' - דכיון ששתי רשויות שולטות בו, ממילא כל טפח וטפח חשיב כמוציא מחצר אחת ומכניס לחצר אחרת (אור זרוע סי' קעט יב, רבנו יהונתן הכהן מלוניל על הרי"ף כד ע"ב, ריטב"א, תוספות רבנו פרץ. ועי' גאון יעקב).

יש שדייקו מכאן, דפלוגתא דרב ורבי יוחנן היא רק לגבי פחות מד' אמות, אבל אי הוה רחב ד' אמות - גם רבי יוחנן מודה שאסור לטלטל על הכותל כלים ששבתו בבית (משמעות הריטב"א, רעק"א בדרוש וחידוש ובגליון הש"ס [שבת קל ע"ב]) ובתוספותיו על המשניות [ריש פרק כל גגות]. והחזון איש סי' קד [מ] ס"ק כא-כב חולק עליו דלא מצינו מי שיאסור להזיז כמלוא נימה כלים ששבתו בבית והנם בחצר שאינה מעורבת, וגם בטלטול ד' אמות אין מקור בגמ' לאסור, אלא שכתבו בשם הרשב"א בעבוה"ק שאסור, ולא נתגלה לן טעמו, ונראה דאין כן דעת כל הפוסקים שלא כתבו דין זה, ומה שדקדקו בלשון הרמב"ם אין הכרע, ואילו היה דעתו כן היה מבאר ומחלק בין כלים ששבתו בתוכו לכלי בית, ונראה דיש להקל במילי דעירוב. עכ"ד החזו"א. ובעיקר דברי הרשב"א הנ"ל עי' בביאור הלכה ריש סי' שעב דכתב דמשמעות רש"י ותוס' דלא כהרשב"א, אלא דכל שנמצאים כעת בחצר, אע"פ ששבתו בתוך הבית - מותר לטלטלם יותר מד' אמות בתוך החצר, ואין הברדל אם הוציאום מהבית דרך איסור או דרך היתר. ע"כ, עע"ש דמשמע דמסקנתו להקל. וע"ע בית מאיר סי' שמט סעי' ה, שפת אמת שבת שם, גאון יעקב, נתיבות שבת פכ"ט סעי' י הע' לב עמ' שכ-שכא, יד בנימין עמ' תקסו-תקסז, מאור למלך סי' לח, קובץ הערות ומראה מקומות [תשנ"ח] בביאורים סי' ב).

דף עז

'בא למעטו' - סיכום.

פחות מ' טפחים		גובה הכותל היכן
מלמעלה	מלמטה	